

سٲچيلميش متنلر (ا)

شريف بيلي يوردونون تور كجه ديل و ادبيات كيلاسي

Aa	آ	ANA	آنا	Mm	م	MARAL	مارال
Əə	آ	ƏL	آل	Nn	ن	NAR	نار
Bb	ب	BACI	باجي	Oo	اؤ	OBA	اؤبا
Cc	ج	CÜCƏ	جوجه	Öö	اؤ	ÖRDƏK	اؤردك
Çç	چ	ÇÖRƏK	چؤرك	Pp	پ	YARPAQ	يارپاق
Dd	د	DUZ	دؤز	Qq	ق	QAR	قار
Ee	ائ	EL	ائل	Rr	ر	QURD	قورد
Ff	ف	QAFLAN	قافلان	Ss	س	SARI	ساري
Gg	گ	GÖY	گؤي	Şş	ش	QAŞ	قاش
Ğğ	غ	DAĞ	داغ	Tt	ت	TÜRK	تورك
Hh	ه	MAHNI	ماهنى	Uu	اؤ	ULDUZ	اؤلدوز
İi	اي	İKİ	ايكي	Üü	او	ÜZÜM	اوزوم
Iı	اي	IŞIQ	ايشيق	Xx	خ	XALÇA	خالچا
Jj	ژ	JURNAL	ژورنال	Vv	و	VARLIQ	وارليق
Kk	ك	KÖK	كؤك	Yy	ي	YURD	يورد
Ll	ل	LALƏ	لاله	Zz	ز	SÖZ	سؤز

حاضيرلايان: غفور عليپور

# آنادىلى نىن ناغىلى

( - )

او گون مکتبه گئىچ يئتیشیردیم و اؤیرتمنن آجیقلا نما قورخوسوندا قالیمیشدیم؛ اؤزلیکله اؤیرتمن قرامر سوروشماغا سؤز وئرمیشدی، آنجاق من هئىچ بیر سؤزده اوندان اؤیرنه بیلمه میشدیم. اؤزوم ایله دئدیم : مکتبی بوراخراق چؤللوگه گئدیم. هاوا ایستی و اورگه یاتان ایدی و قوشلار اورماندا اوخویوردولار. بونلار منی قرامردن چوخ اؤزونه چکیردیله، آنجاق بو توولانتی نین قاباغیندا دایاناراق مکتب یولونا دوشدوم. کدخدانین ائوی نین قاباغیندا کئچهرک اورادا دوروب دیواردا اولان بیلدی ریشی اوخویان جمعیتی گؤردوم. ایکی ایل دیر کنده یئتیشن خبرلر بورادان یاییلیردیله. اونا گؤره من اورادا دایانمادان، اؤزومله فیکیرلشدیم، "گؤره سن یئنه بیزه نه یوخو گؤروبهر؟" تلسه- تلسه مکتب یولونو توتوب، اؤزومو مکتبه یئتیردیم.

هر گون درسین باشلانیشیندا، اؤیرنجی لرین سالدیغی سسی اوزاقلاردان ائشیتمک اولاردی، اوجا سس ایله دئییلن درسی اولاردا اوجادان دئییب، سسله نیردیله. اؤیرتمن ده آغاجینی میزه ووراراق "سوسون، سس ائله مه یین" دئیردی.

او گون مکتبین گونده لیک دورومونو یادا سالاراق اؤزومله دئدیم : «اؤیرنجی لرین سسی نین ایچینده کیلاسا کئچیب اؤز یئریمده اوتورارام، هئىچ کیم منیم گئىچ قالدیغیمی بیلمز»؛ آنجاق او گون اؤیرنجی لر اورادا اولمایان کیمی سس سیز ایدیلر.

پنجره دن کیلاسا باخدیم، هامی اؤز یئرینده آیلشمیشدی، اؤیرتمن ده آغاج آینده کیلاسی آتدیملاییردی. سس سیزلیگین ایچری سینده قاپینی آچیب ایچری کئچمگیم گرک ایدی.

بو ایشدن نه قدر قورخدوغومو و اوتانیدیغیمی دئییه بیلهرم. قاپینی آچیب ایچریه کئچدیم؛ آنجاق اؤیرتمن آجیقلا نما یاراق ایستکلی باخیشلا منه باخیب، محبتله دئدی : "تئز کئچ یئرینده ایلش، آز قالیردی درسی سنسیز باشلا یام."

دایانمادان کئچدیم اؤز یئریمده اوتوردوم. بو حالدا گؤردوم اؤیرتمن گونده لیک اسکی پالتارین گئیمه ییب. جایزه وئریلن گونلر و هابئله بازرس گلن گونلر گئیدیگی پالتاری گئیمیشدیر. کیلاسا رسمی چاغلاردا اولان دوروم حاکیم ایدی. آنجاق منی هر نه دن چوخ تعجوبده ساخلایان کیلاسین سونوندا اوتوران کدخدو، پوست خانا مامورو و کندی ن آدلی م آردملری ایدیلر، هامیسی سولموش و اورگی اؤلوموشلره بنزه ییردیله. اینده بیر اسکی ایفبا کیتابی اولان و گؤزلوگون دایندان اونون فونملر و خطلرینه باخان قوجا کیشی داها آرتیق منه تعجوبلو گلیردی.

من بو دورومدان حئيرته باتميشديم، اؤيرتمن اؤز يئرینده اوتوراراق ایستی و ایستکلی سسی ایله دئدی : " اوشاقلار! بو منیم سیزه درس دئمگیمین سونودور. دوشمانلار دئییلر : بوندان سونرا بو ماحالین مکتبلرینده یالنیز اونلارین دیلی درس دئییلسین. یئنی اؤیرتمن گلن گون گلهجک و بو سیزین میلی دیلیزین سون درسی دیر. خواهیش ائدیرم، بو گونکو درسه دوزگون قولاق وئیرین."

بو سؤزلر منی آغیر دوروما سالدی. کدخودا دیواریندا اولان بیلدیریش دئمک بو سؤزلری دوشوندورور؛ "بوندان سونرا کند اوشاقلارینا میلی دیللرین اؤیرتمک یاساق دیر."

بو منیم سون میلی درسیم ایدی. بوندان سونرا من اونون اؤیرنمه مک مجبوریتینده ایدیم و آز بیلیمگیمه قناعت ائتمه لی ایدیم. زامانی الدن وئریب داغا باغا گئتمگیمه و عؤمرومو اویناماقلا کئچیرتمگیمه گؤره اؤزومو هدهله بیدردیم. ایندییه دک اوخوماغی چتین گلن کیتابلار ایندی منه اسکی یولداشلار کیمی اولموشدولار. اونلاردان آیریلماق منه چوخ چتین گلیردی. اؤیرتمن ده او کیتابلار کیمی. اؤیرتمن صاباح گئتمه سی و بوندان سونرا اونو گؤره بیلمه دیگیم اونون بوتون آجی خاطرهلر و تنبیه لرینی منیم ایچریمده شیرینلیگه چئویردی. اونون یئنی پالتار گئیمگین و کندین آغ ساقاللارین بورادا اولدوغونو داها باشا دوشوردوم. بیرجه یول مکتبه گلمه دیکلرینه گؤره اؤزلرینه تاسوف ائتمکلی بیلینیردی.

منی آدلا سسله یینده بو فیکیرلرده بوغولموشدوم؛ گرک دوروب جاواب وئره ایدیم. راضی ایدیم بوتون وارلیغیمی وئرم آنجاق قرامر درسین اوجا سسله ازبردن اوخویام آنجاق هئج جاواب وئره بیلمه دیم و اوتاندیغیمدان قالخیزا بیلمه دیم.

اؤیرتمن سسین ائشیدیردیم، "اوغول! من سنی تنبیه ائتمه یه جگم چونکی بو اولایدان دویونجاق تنبیه اولوبسان. اینسان اؤزونه دئییر زامان هله واردیر، درسی اؤیرنه جگم. آنجاق گؤرورسونوز نه لر اولور. تاسوفلر اولسون، بیز اؤیرنمگی باشقا گونه آتیریق. ایندی زورلا بیزه غلبه چالان میلتن حاقی واردیر بیزلری دانلا سینلار و دئسینلر : سیز نئجه دئییرسیز اؤزگور و باغیمسیز بیر میلتمسیز آنجاق اؤز دیلینیزی یازیب اوخویا بیلیمسیز؟ بونلارا باخمایاراق اوغول تکجه سن بو ایشه دیر وئرمه یین دئییلسن، هامی میزین دانلاماغی گرکلی دیر. آتا- آنالاریز سیزین یوکسلیشیز اوچون دوزگون ایشلر گؤرمه ییلر و سیزی چوخ پولو اولان ایشین دالینجا گؤندریبلر. من اؤزوم دانلانماغا لاییق دئییلیم؟ سیزه درس وئرمک یئرینه، اؤز باغیمی سیزه سووارتمامیشامی؟ اووچولوق اورگیمه دوشن چاغ سیزی ایشیزین دالینجا یوللامامیشامی؟"

اؤیرتمن هر نه دن دانیشارکن، سؤزو میلی دیله چکیب دئدی : "بیزیم دیلیمیز دونیانین آن گوجلو و زنگین

دیللریندندیر و بو دیلین قوروماسی و اونوتاماسی بیزه گرکلی دیر. بیر میلّت دوشمان ایسارتینده اولاراق اؤز دیلین قوروسا سانکی اؤز دوستاغینین آچاری الینده دیر."

سونرا کیتابی گۆتوره رک قرامردن بیر درس اوخوماغا باشلادی. او گونون درسین راحتلیقلا آنلاماقدان اؤزوم تعجوب ائدیردیم. هر نه دئییردی سانکی جانیم اوتوروردو. او چاغا دک او قدر ماراقلایا درسه قولاق آسمامیشدیم. اؤیرتمن ده او جور دیقتله درس دئمهمیشدیر. بو سئویملی کیشی بوتون بیلگی سین بیزه اؤیرتمک ایسته ییردی. درس باشا چاتارکن یازماق چاغی اولدو. اؤیرتمن بیزه یئنی یازمالار حاضرلامیشدی، اونلارین باشیندا "وطن، آتا-بابالار یوردو، میلی دیل" سؤزلری گۆزه چارپیردی. میز لردن آسلانمیش یازیلار، میلی بایراغمیزین کیلاسن دؤرد بوجاغیندا یوکسلمه سینه بنزه ییردی. دیله گلمز شکیلده، اؤیرنجی لر یازیلاری یازماقدا چالیشیردیلار و بوسوتون سوسموشدولار. کیلاسدان یالینز قلمین کاغاذ اوستده آخما سسی ائشیدیلیردی.

مکتبین دامیندا بولبوللر اوخویوردولار. اونلاری دینله یه - دینله یه اؤزومله فیکیرلشیردیم، گۆره سن اونلاری دا مجبور ائده جکلر اوخوماقلارین اؤزگه دیلده اوخوسونلار؟

یازیمین اوستوندن باش قالدیردیم. اؤیرتمن سوزگون باخیشی ایله چئوره سینه باخیردی سانکی بوتون مکتبده اولان شئیلرین رسمینی ایچری سینه دولدورماق ایسته ییردی.

فیکیرلشین! بو مکتبده یاشاماغیندان و درس دئمگیندن قیرخ ایل کئچیردی. بو ایلدرده میز لر کؤهنه لیب، بویالاری گئتمیشدیر. باغدا اکدیگی فیدانلارین هره سی قوجامان بیر آغاج اولموشدولار. بونلاری نئجه قویوب گئده ییلردی. اؤیرتمن ایندی گرک مکتبله ویداعلاشارکن وطن تورپاغی ایله ده ویداعلاشایدی.

اؤیرتمن قانی سویوقلوق و اورک گوجو ایله درسی سونا چاتدیردی. یازیلاریمیزی یازاندان سونرا تاریخ درسیندن ده اوخودوق. سونرا اؤیرنجی لر درس لری بیر داها اوجا سسله اوخودولار. کیتابی آچیب دیزلری اوستده قویان قوجامان کیشی ده اوشاقلارلا سس- سسه وئریب درس لری اوخویوردو. اونون سسی بیزده گوله- گوله آغلاماق دو یغوسون یاراتمیشدی. تاسوفلر اولسون! تکجه بو سون گونون درسی اورگیمده قالارلی اولاجاقدیر.

گون اورتا اولموشدور داها درس واختی باشا چاتمیشدیر. دوشمان اوردوسونون زورنا سسی کوچه ده گؤپله ییردی. اؤیرتمن اؤز یئریندن دوردو؛ او گونه دک اؤیرتمن گؤزومده ائله هئیتلی گؤرونمه میشدی. دئدی : "یولداشلار، اوشاقلار، من .... من ...."

غم بوغازینی سیخیردی. سؤزون قورتارا بیلمه دی. اوزون دؤندردی و بیر سینیق گج گؤتوروب آسن اللریله بورد دا بؤیوک یازدی : "یاشاسین وطن!" دیوارا دایاندی؛ سونرا محزون سسی ایله دئدی : "قورتاردی. گئدین، تانری سیزی ساخلا سین."

Böyük anam, atamın kitablarını bir yerə toplayıb, onları yandırdığı gün eyni gözlərimin qabağında. əlimi çənəmə dayayıb, kitabların alavlanmasına göz dikmişdim. Böyük anam sızıldayıb bir kəsləri qarğış edərkən tələsə-tələsə anam qucağında gətirən başqa kitablarında oda atırdı.

Qərib sözlər deyirdilər, heç anlamırdım. Amma kitablar alavlandıqca hönkür-hönkür ağlamışdım. 9 yaşındaydım, kitab oxumağı çox sevərdim. Atamın günü kitab ilə keçərdi, məndə da`ima onu yamsılırdım. Bir balıq qoltuğumun altında yerləşdirib, özümə düzgün bir görkəm tutaraq kitab oxuyardım.

Böyük anam dal bağçaya keçərkən iti yerimdən qalxdım. Boylanıb odun içindən iki kitab götürəndən sonra, evə sarı qaçıb kitabları otağında gizlətdim. Kitabların bucaqları yanmışdı və od qoxusu onlardan gəlirdi. Elə bil ürəyim yerindən çıxmaq istəyirdi, yaman döyünürdü. Tələsə-tələsə kitabları masamın çəkməcəsinə qoyub həyəətə sarı dönmüşdüm. Od olduqca alavlanıb, göyə yüksəlirdi. Sanki ürəyim o kitablarla yanırı. Amma o iki kitabın qurtarması mənə şənlik duyğusu vermişdi.

Hər gün qapı ağzında durub atamı gözləyirdim. Günlər keçirdi, atamdan heç bir xəbər-soraq yox idi. Hər gün o birisi günlərdən daha uzun, daha ağır gəlirdi, buna görə də da`im atamın yadında olmağıma görə qapı ağzında oturub kitab oxuyardım. Bu anlarda onu daha dərin his edirdim, mənə gülümsəyib “sağol-sağol” deyərdi. Onu içərimdə daşıyırdım, həmdə onun gecikdiyini anamın artmış ağ saçlarından duyurdum. O gəlməyirdi və hər zaman gözüm qapı arxasında asılı qalırdı. Kitab evində kitab yerinə toz oturmuşdu. Anam elə bil onsuzluğa

alışmamışdı. Atamın əkizin böyüdüb, qaba tutub, kitab evinin orta bölümünə qoymuşdu, başqa yaşlarda olan xırdaca rəsmlərini isə üst-alt da ki bölümlərə.

Bir ilə yaxın atamı görməyəndən sonra, bir neçə kişi, sınırlı evimizə tökülüb, hər yeri töküb dağıtmışdılar. Bərk qorxmışdum, yalnız o kitabların fikrindəydim. Amma mənim masama sarı heç dönməmişdilər. Adamlar kitab evinin yanından keçəndə atamın rəsinə toxunmuşdular. Rəsim üzü üstə düşüb şüşəsi sınında, anam bağırıb “daha bəsdı” demişdi. Elə bil onların daş ürəkləri acıyıb dönüb getmişdilər.

Hə! Yadıma gəlir, o günlərdən çox öncə, anam əlimdən yapışub, böyük anam ilə birlikdə atamın yanına getməyimizi söylədi. Pozğunuydum, inana bilməyirdim. O hardaydı? Heç bir şey düşünmürdüm, kimsə də mənə bir söz anlatmırdı.

Gözlərimə inanmamışdım, “atam, mənim o gülüşlü, gənc atama nə olmuşdu, o hardaydı? Nədən saçlarını dibdən yonmuşdular? Niyə belə qocalıb, üzü çuxurlayıb? Nədən ona sarılanmıram, onun o yanaqlarını öpə bilməyirəm?” qarma-qarışıq bunları özümə demişdim. Atam məni görər görməz ağlamışdı. Amma mən yalnız göz dikmişdim. Yalnız göz dikmişdim! Telefonu elimə verəndə heç söz deyə bilməmişdim, atam dərindən ağlamışdı. Amma nə qərrib, orada da gülüşünü unutmamışdı, ağlaya-ağlaya gülümsəyib, “kitab oxuyursan?... atan sənə kəsin inanır” demişdi.

Hələdə özümdən soraram, “nədən ağlamadım? Ürəyimin yalnızlığını nədən ona göstərmədim? Ona darıxdığımı, günlərcə yolunu gözlədiyimi nədən demədim?” O gündən sonra iki həftəyə dək kimsə ilə qonuşmadım. Yuxuda ona da`im söyləmədiyim sözlərimi söyləyirdim. Bir gün anamdan “atam nə zaman gələcək?” sordum. “gələcək, bir gün gələcək” deyə pırıl-pırıl ağlamışdı.

*şərif biliyurdunun türkçə kilası*

Gündən günə sorunlarım artırdı, anılarımı bir dəftərə yazırdım, bəlkə unutmayam, bir gün onları bilmək umuduyla.

O gün atamın yanından gəlir-gəlməz kitablar yanında yerləşmişdim. Kitabları götürdüm, hələ od qoxusu verirdilər, hələ o günü xatırladırdılar. Atam uca səslə “insanı özündən ayırmaq olmaz” demişdi. O, o kötü insanlardan bunu sorurdu. Kitabları varaqladım, hamısı qərib idi. Gözlərimi yumub “savadım onları düşünməyə hələ yetərli deyil” deyə, onları bir qara naylona qoyub yerlərinə qaytardım. Günlər, aylar, illər bir birin ardından gəlib keçirdilər. Mən atam gələcək umudu ilə böyüyürdüm. Geçinmək parası çətinliklə gəlirdi. Anamla qardaşım işləyirdilər, mənə paltar alanda “varımdı” deyərdim. əhd eləmişdim atamın o bom-boş kitab evini dolduram, o çağlara tay.

Dərs oxuyurdum, yeni arxadaşlar tapırdım, hər gün ağırca ru`ayət olmayan haqlarım üçün düşünürdüm. Buna görə də günü gündən özümdə yerləşirdim, içərimdə dəyişilirdim. Yeni qapılar üzümə açılırkən yeni sorunlarla üz-üzə gəlirdim. Dünya bucağında qalan, unudulan bir insan kimi, özümü-millətimi görürdüm.

Birdən oyandım, od qoxusu gəlirdi, bu qoxu nə tanış idi. Öz alavlanmam, məni keçmiş illərə sürdü. Birdən elə bildim doqquz yaşında bir çocuğam və əlim çənəmin altında. O kitabları daha oxumaq istəyirdim.

Nə qərib bu yazılar, bunları nə yaxşı oxuyurdum, həmi də düşünə-düşünə, demək bunlar çox çətin deyilmişlər. Hələ o od qoxusunu zaman kitablardan ala bilməmişdi. Yenə hönkür-hönkür ağladım, 9 yaşında olan günlərə tay. Hər şeyi anlayırdım, yeni açılan qapılar mənim qabaq kə sorunlarımın cavabı idi.

.... amma bunların acısı, atamın heç bir zaman qayıtmaması idi.

## ***Gələcək Nəsil Bağışla Məni***

Babək Ərgin

Gələcək nəsil bağışla məni, qarğış yağdırma məzarıma, sevə bilmədim öz dəyəricə haq ocağını. Yandım alavında üşürəm dedim, üşüdüyüm çağ yanırım dedim. Heç düşünmədim, heçdə anlamadım sevgi deyilən gerçək nədir. Yalnız öyrəndim hər zadı satım, o dəyərləri ki babalarım can qoymuşlar, qan vermişlər, dəyər vermədən mən atıb satdım; bir tox qarına, bir dolu cibə, bir bükük boyuna. İllər boyu məndən, hər vaxt incikli o ağ vicdandan küsülü qaldım. Haqqa doğru bir yol getməyib, yalana hər çağ başımı əymişəm. Tanrıya bəndə olmayan çağ, Şeytana qul olmuşam, daha hələ bunu da əksik görərək qapısında .... kimi hüzmüşəm. Kim nə bilir bəlkə bax məndə şair demişkən “çoxdan ölmüşəm” . Öz ağalığımı utanc olur, amma qulluğum, onur gətirir. Haq işığını görməzdən belə gecədə şama günəşlik deyirəm. Ayı görmədən gecəyə varmaq, ulduzu görüb amma kor olmaq, günəşi danmaq, buludu bölmək, durnanın uçan qanadın qırmaq, el anamızın bağırını sökmək, əsirlərdir bax işim olubdur. Mən öz əlimlə məzarımı, qardaşım məzarını və habelə bacım məzarını qazıram. Bəlkə də çox tez ölələr, yerlərinə özgələr gəlib, könlümüz deyil çiyinimizdə qamçı əlində oturaraq, hər nə varımı yenə o dana.

Özün bilirsən gələcək nəsil! Mən atamın ol xələf oğluyam, babalarımın isə naxələfi. Mən bu əsrin doğma oğluyam, qamçı izindən qalxan ağrıyam, amma çaşaraq azğın düşmüşəm. Mən cibimi, birdə əynimi birdə qarnımı təkə düşünüb; qarnın iyidi, cibin oğlu, əynin əsgəri olmuşam .... canım.

Bağışla məni gələcək nəsil; qarğış yağdırma məzarıma, mən bu əsrin xələf oğluyam; azmışam yoxluq döngələrində, gündə bir donda- gündə bir evdə- gündə bir halda qulluqçu olub, bu işdən isə babalarımı dığ elətdirib gora yollamışam. Mən bu əsrin iyid oğluyam!! Mən bu millətin əsgər oğluyam!!

Gələcək nəsil bağışla məni, bağışlamasan səni satıb, yerinə doymuş qarın alaram! Mən belə deyildim, zaman məni belə olmağa məhkum edərək, belə yaşatdı. Bəlkə sabah ya bəlkə bir başqa gün qızıl qan gəzən damarlarımda bir zərrə qeyrət dolandı. Səndən- elimdən bəlkə bir utandım. Gələcək nəsil bağışla məni, bağışla məni gələcək nəsil.

## قانلی بنووشه

سولماز بو گئجه کی کیمی قورخونج یوخو گۆرمه میشدی. همیشه اوزونه گولومسه یین، اونو خوش سۆزلرله دیندیرن سیرانوش خالا یوخودا آجینه صیفتینده اونو بوغوردو. سورئن دایی نین آئینده توتدوغو ایتی قیلینجدان داملا - داملا قان سوزولوردو. بو قان اونون اوست - باشینا و آن چوخ دا گۆزلرینه چیلنمیشدی. آئینده قان سوزولن قیلینج اولان سورئن دایی نین گۆزلی قان سوزولن قیلینجدان چوخ - چوخ قورخونج گۆرونوردو. اونلارین قیزلاری اولان سوسن و روزانین آللی، آتکلری داشلا دولو ایدی. هامیسینی دا سیرانوش خالانین آئینده بوغولان سولمازین باشینا یاغدیرماغا حاضیر ایدیلر. بوتون بو دهشتلرین هامیسینا دؤزمک اولاردی، تکجه سولمازین سسی چیخب، «آنا!» - دئییه چاغیرا بیلسیدی. یاخشی کی، قیز جیغاز یوخودان تتر آیلدی. یوخسا، اورگی پارتلایاجاق ایدی. گۆزونو آچاندا اؤزونو قان - تر ایچینده گۆردو. بو عذاب و ایشکنجه نین یوخو اولدوغونا سئویندی، هئچ کیمی سسله مه دی. بیلیردی کی، سحرلر آتا - آناسی اونو یوخودا قویوب ایشه گئدیرلر. یاتاغیندان قالماق ایسته دی، آنجاق قالخا بیلمه دی. ائله بیل اوستونه داش قالمیشدیلا. آجی آغریدان آل - قولونو تر پده بیلمیردی. هاندان - هانا اؤزونو آله آلیب یاتاقدان قالمادی.

گونش چوخدان چیخمیشدی. هاوادا یازین نفسی دویولوردو. ائشیک ده سئرچه لرین جیویلتی سیندن قولاق توتولوردو. ائشیکه چیخیدی کی، آل اوزونو یووب، تویوقلارینا دن سپسین. آئینی ائیوانین قیراغیندا کی لولکلی پارچا آپاراندا گۆردو کی، بوم - بوش دور. آخی آناسی سحرلر اونو دولدورورب قویور کی، قیزی آل اوزونو یوسون. گۆردو کی، یئر یاشدی، کیمسه اونون سویونو یئر بوشالید. پارچی دولدورماق اوچون حیطه دوشنده گۆردو کی، آتاسی نین دوتن آکدیگی قیزیل گول کوللارینی کیمسه سیندیریب، آزیب. آل اوزونو یووب آتاردان بیر سینی دن گۆتوروب تویوقلاری دودوله دی. تویوقلار گلدی. آنجاق لاری خوروزلا پاپاقلی فره گۆزونه دیمه دی. آختاردی - آختاردی، تاپا بیلمه دی.

چای - چورگینی یئدی کوچه یه چیخدی. سوسن گیلین دوققازینا یاناشی. سوسنله روزا، ابکی باجی حیطه اویناییردیلا.

- سوسن، آی سوسن!

- سوسن، آی سوسن!

سولمازین بشش آددیملیغیندا اولان نه سوسن، نه روزا اونا های وئرمه دیلر. سولماز حیطه کئچدی، اونلارا یاناشدی.

- آخچی، بیزیم لاری خوروزلا پاپاقلی فره حیطه گلمه ییب؟

قیزلارین هئچ بیریندن سس چیخمادی. اولرینی یانا چئویریب آغیزلارینی بوزدولر. سولماز گۆردوگونه اینانمادی. گۆردوگو دهشتلی یوخونو خاطرلادی. اونا ائله گلدی کی، بو ساعات قیزلارین آناسی چیخب او اجینه بارماقلاری ایله اونو بوغاجاق، اوندان تامامیله اوز دؤندرن سوسن و روزا باشینا داش یاغدیراجاقلار. قیز قورخوب گئری دؤندو. باغی - باغچانی گزیب لاری خوروز و پاپاقلی فره آختارا - آختارا، تاپا بیلمه دی. سون زمانلار تویوقلارین ایتمه سی بیرینجی دفعه دئیلدی....

سولماز نه تویوقلارین ایتمه سینی، نه پارچین سویونون کیمسه طرفیندن داغیلماسینا، نه گول کوللارینی سیندیریلماسینا، نه اونولا همیشه بیر یئرده اوینایان قونشو قیزلارین اونون چیغیریشینا سس وئرمه لرینه، نه ده گۆردوگو او قورخونج یوخولارا اینانا بیلمیردی.

گون باتدی، آتا - آناسی ایشدن قاییتدی. قیز توپوقلارین ایتمه سینی آتا - آناسینا، گۆردوگو قورخونج یوخوسونو ایسه آناسینا سؤیله دی. اونا ائله گلدی کی، توپوقلارین ایتمه سینه آناسی اوندان چوخ ناراحت اولدو. اونا ائله گلدی کی، سؤیله دیگی بو قورخونج یوخودان آناسی اوندان دا چوخ قورخدو. آنجاق نه دنسه هئچ بیر دینیب - دانیشمادی.

بالاجا سولماز بونا چوخ تعجب ائدیردی.

سون گونلر نه سیرانوش خالا اونلارا گلیردی، نه ده آناسی اونلارا گئدیردی. حتی بیر گون گۆزو ایله گۆردو کی، سورئنه اوز - اوزه گلن آناسی سالاملاشمدان اوندان یان توتوب کئچدی.

قیز یئنی سحری گون اؤز عادتینجه یوخودان دوردو، آل - اوزونو یودو، توپوقلاری سسله ییب دن سپدی. سونرا داریخیب کوچه یه کئچدی. اؤز عادتینجه بیر ده گۆردو کی، سوسن گیلین حیطینده دیر. آرالاریندا هئچ نه اولمامیش کیمی اوزونو اونا توتاراق :

- آخچی، آی آخچی، گئدک دره یه بنؤوشه ییغماغا - دئدی.

- آخچی، آی آخچی ...

سوسن دن سس چیخمادی. او سولمازا دیلینی چیخارداراق، قاجیب باجی سی روزانین یانینا گئتدی. سولماز کور - پشمان اونلارین حیطیندن چیخدی. یازیق قیز بیلیمردی کیمینله اویناسین، هارا گئتسین. اوزو آشاغی یوللاندی، گلیب دره یه یئتیشدی. کول دیبندن یئنی جه آچیلیب - بویلانان بنؤوشه لری گؤروب سؤیندی. بنؤوشه لر بوینونو بوکه رک ائله بیل بو کیچیک قیزین یولونو گۆزله بیردیلر.

سولماز آیینی اوزالیدی کول دیبندن بیر بنؤوشه اوزدو. او اوچوندان بو اوچونا قویاراق، بو اینجه چیچگی دویونجا تاماشا ائله دی. سونرا دا دسته باغلاماق اوچون اونلاری درمگه باشلادی. نه آز، نه چوخ، ایکی دسته باغلادی.

- بیر آتامین، بیر ده آنامین - دئدی.

سولماز گئری دؤئن ده ائله بیل سوسنله روزا پوسقودا دایانمیشدی لار. دوققازلاریندا قیزین قاباغینی کسدیلر. بنؤوشه دسته لری نین ایکی سینی ده اونون آلیندن آلیب، اوزونو ده دؤیدولر.

سولماز آغلایا - آغلایا ائوه دؤندو. همین گوندن سولمازین قارا گونلری باشلادی. قورخوسوندان گولونون آلینماسینی، دؤیولمه سینی آتا - آناسینا دئمهدی. او بیلیردی کی، بو کندده ائرمنی لر اولاردان چوخدو. او بیلیردی کی، قوهوم - اقربالاری بو دوغما کندی چوخدان ترک ائتمیشدی لار. او بیلیردی کی، بو حد ده قورخولارا دؤزمه ییب بیر گون اونلار دا بو دوغما اوجاقلارینی ترک ائتمه لی اولماقلار.

سولماز ایندی نه گئجه عیفریته صیفتینده اونو بوغان سیرانوش خالادان، نه ده قیلینجیندان قان دامن سورئن دایی دان اینجیمیردی. هئچ روزادان دا بیر او قدر اینجیمیردی. اونا درد اولان سوسن یین دؤنوکلوگو ایدی. آخی سوسن هر یاز گلنده اؤزو اونو سسله ییب دره یه بنؤوشه ییغماغا گئدردی. آخی، سوسن درد یگی بنؤوشه لردن باغلادیغی دسته نین بیرینجی سینی سولمازا وئردی. آخی اونلار ایکی سی ده بو پاییز بیرلیکده مکتبه گئده جکدی لار. آخی آناسی سولمازا تیکدیگی گوللو اپیک دوندان بیرینی ده سوسنه تیکمیشدی. آخی، اونلار طؤوله تیکنده ایمه جیلیکله آن چوخ جان یانديران سورئن دایی اولموشدو. سولماز بو سوالارین بورولغانیندا بوغولوب قالیر، بیر یانا چیخا بیلمه بیردی.

بو دهشتلی سواللارین بورولغانلاریندا باتیب بوغولان تکجه سولماز دئییل دی، هم ده اونون آتا - آنا سی ایدی. سولماز نئچه گون ایدی تکلیگه دؤزوردو. آنجاق بو سحر صبری لاپ توکندی. آیقلارینی سورویه - سورویه سوسن گيله گئتدی. سوسن حیطده تک اویناییردی. بیر آياق - بیر آياق گئديب اونا ياناشدی و اؤزونو توپلاييب :

- آی آخچی، من سنه نه پیسلیک ائله میشم؟ - دئدی.

سوسن اوزونو یانا چئویریب، سولماز اوندان آل چکمه دی. سوالینی بیر ده تیکرار ائتدی. نهایت، سوسن دیلندی:

- سن تورک سن - دئدی.

- سیز بیزیم دوشمنیمیزسیز. آنام دئییر کی، سنینه اویناماییم.

سولماز باخدی - باخدی، بو قیزین سؤزلریندن هئچ نه آنلامادی. نه تورک سؤزونو، نه ده دوشمن سؤزونو. یئنه کور - پشمان

اؤلرینه دؤندو. آخشام آتاسی ایشدن گلنده اونون بوینونا سریلیب سوروشدو :

- آتا، دوشمن نه دیر؟

آتاسی بیر قدر قورخدو، بیلمه دی قیزینا نه جاواب وئرسین.

- قیزیم، بو سؤزو کیمدن ائشیتیمسن؟

- سوسن دن. او دئدی کی، بیز دوشمنیک.

- قیزیم دوشمن اونلاردی، بیز دوستوق.

- بس تورک کیمدیر؟

- تورک بیزیک، قیزیم.

- بس بیز آذربایجانلی دئییلیک؟

- قیزیم، آذربایجان بیزیم توپراغیمیزین آدی دیر بونا گۆره بیزه آذربایجان تورکو دئییرلر. بؤیوگنده بونلارین هامیسینی

بیله جک سن.

آتا بو سؤزلری دئدیگجه قهر اونو بوغوردو. گؤزلری یاشلا دولوب - بوشالیردی. بو زامان ائله کیمسه چیرین اوستوندن،

گؤزونون قاباغیندا حیطه بیر ورق یازیلی کاغیز آتدی. آتا جلد کاغیزی گؤتوروب اوخودو. «سیز تورکلره کندی بوشاتماق اوچون

اوج گون واخت وئریلیر. گئتمه سیز، بختینیزدن کوسون!»

آتانی ائله بیل ایلدیریم ووردو. بوتون ائو - ائشیک، حیط - باجا باشینا فیرلانندی. همین مکتوبدان سونرا آتا - آنا، بالا ائودن

چیخمالیدیلار. گئجه نی - گونوزه قاتیب بیر - بیغیش ائله دیلر.

وئرین وعده سحری گون تامام اولوردو. اونلار بو آخشام قارانلیق دوشن کیمی داغلا، داشلا آشاغی قاچمالی ایدیلر، هر اوچو پار

- پالتارلارینی اوست - اوسته گئینمیشدیلر. آتا - آنا هرهره سی ایکی چانتا، ایکی باغلاما دوزلتمیشدی. توپوقلارینی هیندن، ایتلری

زنجیردن آچیب بوراخماق قالیردی.

آتا ائله بیل اؤز الیه اکیب - یئتیشدیردیگی آغاجلارلا ویداعلاشیردی. آنا گؤزو یاشلی حالدا آستانادان بایاتی دئییب خانیمانی

ایله ویداعلاشیردی. سولماز ایسه گؤزه دیمیردی.

غافیلدان اونلارین ائولری نین اوستوندن گولله لر آچیلماغا باشلادی. آتادا، آنادا اؤزلرینی ایتیردی. آتش چوخالادی، گولله یاغیش کیمی یاغماغا باشلادی. آتا - آنا دونن دن حاضیرلادیغی چانتالارینی گۆتورمگه، ایتلرینی زنجیردن، تویوقلارینی هیندن بئله آچیب بوراخماغا ماجال تاپمادیلار. تالاش ایچینده آختاردیلار. قیز ائله ییل یوخا چیخیش ایدی. آتیلان آتشلر ایسه اونلارا آمان وئرمیردی. باغین آیاغینا دوغرو، قره بویو قاچماغا باشلادیلار. چوخ اوزاقلاشاندان سونرا بیر تپه نین اوستونه چیخیب ائولرینه طرف بویاندیلار. گۆزلرینه اینانمادیلار. ائولری اود - آلوو ایچریسینده آلیشیب یانیردی. آتا دریندن آه چکدی :

- آی نامرد سورئن - دئدی.

- بو سنین ایشین ایدی. یقین اوشاغی دا اؤلدوره جکلر.

آرتیق اونلارین آیاقلاری یئر توتموردو. قونشو کندلردن ده دره بویو قاچیب آشاغیا تۆکولوردولر. آتا نه قدر تأکید ائدیردیه، آنانین بئلی بوکولو حالدا اوتوردوغو یئردن ترپده بیلیمیردی.

- هئج هارا گئدن دئیلم. بالاملا بوردا اؤله جگم.

- گئجه نی بو سویوغون سازاغین ایچینده دیری گۆزلو آچدیلار. قورخودان سسلرینی چیخاریب دویونجا آغلیا دا بیلمه بیردیله. کندین ایتلری سحره کیمی اولاشیردی.

- دان یئری سؤکولنده آتا آنانی زورلا راضی سالیب اوشاغین دالینجا یوللاندى. آیین آیدینلیغی اولدوغوندان سحر تورانلیغی آیدین گۆرونوردو. آتا باغلاری نین قاباغیندا دایانیب ائولری نین، طؤوله لرینی سون توستولرینه تاماشا ائدی. جسارت ائدیپ ائولرینه یاخین دوشه بیلمه دی. قیزی سولمازین ساغ قالماسینا بوتون اومودو تامام کسیددی. کسه جیغیرلا گئری دؤنن ده آرتیق سحر آچیلیمیشدی. کول دیبیندن یئنیجه آچیلیمیش بنؤوشه لر بویلانیردی. آتا گۆزو یاشلی قیزینی خاطرلادی. آخی سولماز هر یاز گلنده بو اینجه بنؤوشه لردن دسته باغلابیب اونا باغیشلایاردی.

- آتا یول گۆزله نین آنایا نه جاواب وئره جگینی بیلیمیردی. و اونو یئریندن قالدیریب، قاچانلار دسته سینه نئجه قوشاغاغینی بیلیمیردی. فیکیر - خیال ایچینده، قارشى سیندا کی کولون دیبینده بیر قارالتی گۆردو. یاخین گلدی. بو قیز اوشاغی نین جسدى ایدی. شاختادان قارالیب بوزارمیش بو جسد اونون جیگر پاراسی اولان سولماز ایدی. قیز آل قانین ایچینده ایدی. کۆکسونده نئچه - نئچه گولله یاراسی وار ایدی. سیخیلمیش اووچوندا ایسه قانلی بنؤوشه چیچکلری !

آتا گۆزلرینه اینانمادی. جسدى پالتاریندان تانیسادا، قالدیریب اوزونه باخدی. دیزلری قاتلاندى، یئره اوتوردو. بالاسی نین اوزونه حئیرتله باخدی. سولمازین بارماقلارین آراسیندان قانلی بنؤوشه لری گۆتوروب وار سسیله هایقیرماق، بو وحشی لیگی، بو عدالت سیزیگی بوتون دونیایا جار چکمک ایسته دی. آنجاق باجارمادی.

قیزی نین قوللارینی اوستونه قالدیریب، شاختادان دونوب بوزارمیش اوزوندن اؤپدو. سونرا آنانی قویوب گلدیگی سمته یوللاندى.